

Ášši/Sak 005/23	Sametingsrádet – plenumsaker	Dato: 23.01.2023- 23.01.2023
Ášši/Sak 010/23	Sametingets plenum	Dato: 07.03.2023- 10.03.2023
Ášši/Sak 002/23	Nærings- og kulturkomiteen	Dato: 21.02.2023- 24.02.2023

Sametingets innspill til Motorferdsellovutvalget

	Arkivsaknr. 21/4212

Saksframlegg med vurdering

Sametinget har tilkjennegitt sitt syn på motorferdselloven og motorferdselregelverket overfor statlige myndigheter gjentatte ganger opp gjennom årene, og Sametingets syn på saken skal være godt kjent for Klima- og miljødepartementet. I et av de siste brevene om endringer i motorferdselloven før motorferdsellovutvalget ble opprettet uttalte man eksempelvis dette i 2020:

«Det skjer stadig endringer i motorferdselsregelverket. Sametinget har ved flere anledninger signalisert overfor departementet et ønske om endringer av motorferdselslovverket også i forhold til tilpasninger til samenes tradisjonelle høsting og bruk av utmark.

Sametinget vil i den sammenheng peke på at gjeldende regelverk og praksis ikke ivaretar hensynet til samisk naturalhusholdning og tilgang til høstingsområder i tilstrekkelig grad. Sametinget mener regelverket må justeres for å ivareta nevnte hensyn.

Sametinget viser til at motorferdselsregelverket står sentralt for muligheten til bygdefolks tradisjonelle nærings- og utmarksbruk, med opprettholdelse og fornying av den tradisjonelle kunnskapen om bruken. Sametinget mener det er behov for en gjennomgang av motorferdselsregelverket som sikrer at det er i samsvar med

internasjonal urfolksrett og samiske og lokale rettsforståelser og sedvaner om bygdefolks rett og prioriterte adgang til nyttebasert motorferdsel tilknyttet jakt, fangst, og alminnelig kommunikasjonsbehov. Slike regelverksendringer vil først og fremst være forenkling for bygdefolk, men og i betydelig grad for den offentlige forvaltningen.»

Da det ble kjent at motorferdsellovutvalget var oppnevnt så reagerte man fra Sametingets side på at Klima- og miljødepartementet opprettet et utvalg for et saksområde med så store konsekvenser for samiske forhold som regelverket for motorisert ferdse i utmark, uten at Sametinget ble informert om det. I brev av 08.09.2021 fra Sametinget v/ daværende sametingsråd Muotka til Klima og miljødepartementet v/ statsråd Rotevatn fremgår følgende:

«Forvaltningen av motorferdsel i utmark har store konsekvenser for reindriften, og Sametinget er fornøyd med at NRL er representert i utvalget. Imidlertid er det en kjent sak i miljøforvaltningen at man fra samisk hold, og fra Sametinget, etterlyser en motorferdselsforvaltning som ivaretar hensynet til tradisjonelle utmarksaktiviteter som jakt, sanking og innlandsfiske, som næring og til folks egen naturalhusholdning, på en bedre måte. Denne aktiviteten er kulturbærende for bofaste samer i mange områder, og for å opprettholde kulturen er man avhengig av tilgang til tradisjonelle høstingsområder. Etter Sametingets syn skulle staten ha konsultert Sametinget om utvalget og dets mandat før det ble opprettet.

Sametinget mener utvalgets mandat må justeres for å ivareta hensynet til tradisjonell samisk utmarksbruk, og at utvalget også må styrkes med medlemmer som ivaretar det nevnte hensynet.»

Sametinget fikk etter hvert oppnevnt en representant til referansegruppa til utvalget, men dette og utvalgssammensetningen ivaretar etter Sametingsrådets syn fortsatt ikke hensynet til bofaste samers tradisjonelle utmarksbruk på en tilfredsstillende måte. Det vil derfor være viktig i den videre prosessen at dette hensynet adresseres av Sametinget. Det forslås derfor nå å gi et innspill til lovutvalget, samt følge saken opp i forhold til departementene senere.

I Sametingsmelding for areal og miljø som ble behandlet av Sametingets plenum i 2016 står blant annet følgende under «8.3 Motorferdsel i Meahcci»:

«Sametingets målsetting er at regulering av motorferdsel skal bidra til å støtte opp om, videreføre og utvikle tradisjonell utmarksbruk og høsting. Bygdefolk som høster av naturressursene, skal kunne behandles annerledes enn fritidskjøreren utenfra.

Tradisjonell bruk og nærhet til naturen er endret over tid og motorferdsel er et uttrykk for dette. For mange av oss er motorferdsel i utmark en måte å videreføre våre forfedres utmarksbruk og høsting. Kunnskapen knyttet til utmarksressurser er bevart og overført gjennom ferdse, høsting og tilstedeværelse i landskapet. Deltakelse i meahcásteapmi innebærer også at én får kulturell og språklig kompetanse om landskapet som har formet oss og våre verdier og verdensanskuelse. Dagens samfunn med sine faste arbeidstider og andre krav, gir ikke rom for å oppholde seg i meahcci over lengere perioder. Motorferdsel gir mulighet til å komme seg til og fra høstingsområder på kortere tid.

Det behov for å begrense unødvendig motorferdsel i utmarka. På den ene side kan bruk av motoriserte kjøretøy virke ødeleggende for naturen gjennom økt støy og forurensing. Særlig rein på beite kan være utsatt for unødvendige forstyrrelser. På den annen side bidrar tilrettelegging for motorisert ferdse til økt press på lokale utmarksressurser. Avsidesliggende områder blir mere tilgjengelige for nye brukergrupper. Det er derfor heller ikke ønskelig med et frislipp av fornøyleskjøring. Sametinget mener at forvaltningen av motorisert ferdse i utmarka skal legge opp til ulikbehandling av mulighet for motorferdsel for bygdefolk, som lever av og med naturressursene og landskapet, og utenforstående med fritidspregede aktiviteter. Samtidig bør det gis rom for nødvendig ferdse i forbindelse med sanking av naturressurser, både som næring og som en del av husholdsøkonomien.

Sametinget mener at gjeldende regelverk og praksis ikke i tilstrekkelig grad tar hensyn til samisk naturalhusholdning og tilgang til høstingsområdene. Motorferdselsregelverket står sentralt for bygdefolks mulighet til tradisjonelle nærings- og utmarksbruk. Motorisert ferdse i utmarka gir enklere tilgang til bruks- og høstingsområder, og er slik med og opprettholder og fornyer de tradisjonelle kunnskapene om bruken.

Sametinget mener det er behov for en gjennomgang av motorferdselsregelverket for å sikre at det er i samsvar med internasjonal urfolksrett og samiske og lokale rettsforståelser og sedvaner om bygdefolks rett og prioriterte adgang til nyttebasert motorferdsel tilknyttet jakt, fangst, og alminnelig kommunikasjonsbehov. Slike regelverksendringer vil først og fremst være forenklende for bygdefolk, men og i betydelig grad for den offentlige forvaltningen.»

Under meldingens punkt 8.3 er disse målene og strategiene:

Mål:

Regelverket for motorferdsel skal bidra til å støtte opp om, videreføre og utvikle tradisjonell utmarksbruk og høsting.

Strategier:

- *Sametinget vil arbeide for at regulering av motorferdsel i utmark tar hensyn til samiske lokalsamfunns tradisjonelle bruk og nye former for praksiser.*
- *Sametinget vil arbeide for en helhetlig gjennomgang av regelverket knyttet til motorferdsel i utmark. Reglene må vurderes opp mot folkerettslige forpliktelser overfor samene og vår rett til å opprettholde og utvikle våre tradisjonelle livsformer og næringer.*
- *Sametinget ser behov for å støtte opp om kommunenes lokale forvaltning av motorferdselsdispensasjoner, og gjennom dialog med Fylkesmannen unngå uheldig praksis med inndragelse av kommunale innvilgede motorferdselsdispensasjoner.*

Under meldingens punkt 8.1 står dette om samisk utmarksbruk – meahcásteapmi:

Samisk utmarksbruk - meahcásteapmi – er vår tradisjon og kunnskap om hvordan vi benytter oss av tilgjengelige ressurser for vårt livsopphold. Bruken er endret over tid, men fortsatt utgjør den en viktig del av det materielle grunnlaget for vår kultur. Vårt bosettingsområde varierer fra sjø til innland, og bruken av naturressurser varierer deretter. Vi fangster vilt og innlandsfisk, høster bær og urter, mose og torv. Vi har hentet høy til husdyr fra utmarksslåtter, og fremdeles kutter vi sennagress til skohøy. Havet byr på tang og tare, skjell, fugleegg, alle typer fisk samt nise, sel og sjøfugler. Brensel fra skogen og emneved til duodji og andre bruksformål er også en viktig del av dette bruksmønsteret. Det å beherske og kombinere mange ulike forhold og bruksmåter i meahcci- utmark - har vært et kjennemerke for samiske livsvilkår. Også i dag ser samisk ungdom verdien i dette og opparbeider seg kunnskap om meahcásteapmi gjennom ferdse og opphold i tradisjonelle bruksområder.

Motorisert ferdse er aktuelt i forbindelse med flere av de nevnte aktivitetene, og barmarksferdse er aktuelt i forbindelse med eksempelvis transport i forbindelse med fiske, fangst, jakt og bærplukking, spesielt i Finnmark.

I sametingsrådets redegjørelse om arealvern fra 2021 drøftes motorferdse i naturvernområder sett fra et samisk perspektiv. Verneforskrifter i naturvernområder setter nemlig rammene for motorisert ferdse innenfor hvert enkelt verneområde.

Restriksjonene gjennom verneforskriftene går også ut over det som er nedfelt i reindrifftsloven om reindrifftas rett til motorisert ferdse. I forbindelse med reindrifftsutøvelse er ferdse på vinter med snøskuter som oftest tillatt. For ferdse på barmark må reinbeitedistriktene imidlertid søke om dispensasjon fra den aktuelle verneforskriften. Dispensasjonssøknader skal være forankret i til enhver tid gjeldende distriktsplaner. Reinbeitedistriktene har over tid uttrykt sin frustrasjon over å måtte søke dispensasjon for å kunne utføre nødvendig reindrifftsarbeid. Dette har blitt forsøkt løst ved å gi flerårige dispensasjoner fra det aktuelle verneforskriftet, uten at dette nødvendigvis fremstår som en riktig prinsipiell løsning.

Forbud mot motorisert ferdse i naturvernområder begrenser også annen samisk utmarksutøvelse gjennom at både adkomst til tradisjonelle høstingsområder og frakt av for eksempel bær og fisk vanskeligjøres. For samiske

utmarksutøvere er verneområder en del av både eget, tradisjonelt bruksområde, hjem og arbeidsplass, der man prinsipielt ikke skal behøve å søke tillatelse for å kunne ferdes og utøve utmarkshøsting. Forbudet mot motorisert ferdsel i forbindelse med utmarksutøvelse i verneområder setter derfor begrensninger for utvikling av samisk utmarksbruk. Mye av de tradisjonelle, fornybare naturressursene i myrer og skog ligger ubrukt når mulighet for transport av fangsten ut av verneområdet blir borte.

Reindriftens motorferdsel skjer med hjemmel direkte i reindrifftsloven og motorferdselloven. Sametinget har ikke fått signaler om at det er behov for å endre dette.

Det kan gis dispensasjoner til kjøring i forbindelse med utmarksnæring, men miljøforvaltningen krever gjennom sin praksis at man må ha pengeinntekt av dette, dvs. noe som ikke ivaretar hensynet til utmarksbruk i forbindelse med naturalhusholdning. Det rapporteres fra samisk lokalbefolkning om at miljøforvaltningen opp gjennom årene har fått en stadig strammere praksis i forhold til dette.

Sametinget har tidligere uttalt at forvaltningen av motorisert ferdsel i utmarka bør legge opp til ulik behandling av mulighet for motorferdsel for bygdefolk, som lever av og med naturressursene og landskapet, og utenforstående med fritidspregede aktiviteter. Det bør gis rom for lokalbefolkningens nødvendige ferdsel i forbindelse med sanking av naturressurser, i forbindelse med samisk kulturutøvelse, både som næring og som en del av husholdsøkonomien. Sametingets plenum opprettet i 2017 et utvalg som skulle se på endringer i motorferdselloven og forslå endringer i lovverk og forvaltning av samiske bygder og lokalsamfunn. Kommunale utmarksplaner ble av utvalget foreslått som en måte å styre bruken på.

Videre har Sametinget satt av 450 000 til et prosjekt i regi av Kautokeino og andre Finnmarkskommuner om å få utarbeidet en søknad og etablert et forsøk i henhold til Lov om forsøk i offentlig forvaltning. Bakgrunnen for dette er en oppfølging av Sametingets plenumsvedtak i 2019 og behovet for tilpasninger i regelverket for motorferdsel som sikrer og utvikler tradisjonell utmarksbruk og høsting. Det vil også være med på å høste erfaringer som vil kunne danne grunnlag for senere regelverksendringer knyttet til motorferdsel i utmark. Dette prosjektet vil kunne bidra med erfaringer til ny motorferdsellov. Det vises i den sammenheng til at det primært er i Finnmark som motorferdsel i forbindelse med samisk utmarksbruk aktualiseres i den samiske samfunnsdebatten.

Sametinget har allerede bedt om å bli konsultert om lovforslaget, og at vi mener at saken må behandles politisk i Sametinget.

Sametingsrådets innstilling

Innspill til motorferdsellovutvalget

Det må legges opp til et regelverk og en praksis som sikrer at samisk lokalbefolkning får tilgang til sine tradisjonelle høstingsområder.

Inntektskravet i forhold til utmarksnæring i motorferdselsregelverket og praktiseringen av det, fremstimulerer til at lokal samisk befolkning fungerer som tilretteleggere, for transport, for tilreisende turister med god økonomi, mens tilgangen begrenses for de lokales høstingsmuligheter og kulturutøvelse, noe som bryter med folks rettsfølelse. Etter samisk rettsoppfatning dekker begrepet ealáhus (næring) også innhøsting som ikke gir noen tradisjonell økonomisk inntekt. Ealáhus eller selvforsørging inngår likevel i husholdet hos de aller fleste i samiske bygder. Høsting utgjør et tilleggsbidrag til den totale husholdsøkonomien og kan i mange tilfeller være helt avgjørende for folks totale inntjening og mulighet til å bosette seg i disse områdene. Norske myndigheter har i flere sammenhenger foretatt et skarpt skille mellom næringsvirksomhet med dokumentert inntektsgrunnlag på den ene siden og fritidsaktivitet på den andre. Dette samsvarer ikke med samisk rettsoppfatning og sedvane.

Fra Sametingets side presiseres det at det ikke kan settes likhetstegn mellom samiske høstingstradisjoner og norsk «friluftsliv». Et lovverk og en praksis, som nå, med kun, eller i hvert fall hovedsakelig, utgangspunkt i norsk friluftsliv, ivaretar ikke hensynet til den samiske kulturens

høstings-, fangst- og jakttradisjoner hvor høsting til eget bruk er svært viktig.

Sametinget mener at gjeldende regelverk og praksis ikke i tilstrekkelig grad tar hensyn til samisk naturalhusholdning og tilgang til de tradisjonelle høstingsområdene. Motorferdselsregelverket står sentralt for den samiske lokalbefolkningens mulighet til å utøve tradisjonell nærings- og utmarksbruk. Motorisert ferdse i utmarka gir enklere tilgang til tradisjonelle bruks- og høstingsområder, og er slik med på å opprettholde og fornye de tradisjonelle kunnskapene om bruken. Sametinget mener det er behov for endringer i motorferdselsregelverket for å sikre at det er i samsvar med internasjonal urfolksrett samt samiske og lokale rettsforståelser og sedvaner, herunder lokale samiske tradisjonsbrukeres rett og prioriterte adgang til nyttebasert motorferdse tilknyttet jakt, fiske, fangst, og alminnelig kommunikasjonsbehov.

Dette gjelder også motorferdse i naturvernområder. Verneforskrifter til verneområder bør ikke kunne sette rammer for verken samisk reindrift eller tradisjonell samisk utmarksutøvelse/ høsting, som Sametinget ikke kan godta utifra et urfolksrettslig perspektiv.

Sametingets motorferdselsutvalg foreslo i 2019 at § 4 c i motorferdselloven bør endres til å også inneholde jakt, fangst, fiske og bærsanking i samiske områder i Finnmark. Alternativet til dette vil være å legge inn en hjemmel under § 4 som åpner for at det kan utarbeides en forskrift med særskilte regler for områdene Finnmark og Nord-Troms som gir kommunene adgang til å gi tillatelse for motorisert ferdse i utmark i forbindelse med tradisjonell utmarkshøsting. I en slik forskrift kan det være hensiktsmessig å legge inn krav om utarbeidelse av utmarksplaner før det kan åpnes for utstedelse av tillatelse for ferdse i utmark i forbindelse med tradisjonell høsting. Utmarksplanene vil følge behandlingsreglene i plan- og bygningssloven.

Både Miljødirektoratet og Statsforvalteren i Troms og Finnmark er kritiske til dispensasjonspraksisen som føres av noen kommuner knyttet til tradisjonell utøvelse av utmarkshøsting. Det er også stilt spørsmål om hvorvidt motorferdsellovens § 6 hjemler en slik praksis. Sametinget mener at motorferdsellovutvalget må utrede om dagens motorferdsellov, og også den manglende dispensasjonsadgang i loven, er til hinder for tradisjonell samisk kulturøvelse. Folkeretten stiller krav om at nasjonalstatene skal legge forholdene til rette for at urfolk skal kunne opprettholde sin kultur og sine tradisjoner. For urfolk er naturressursen viktig, og hvis man nekter urfolk muligheten til å drive eksempelvis med fiske, jakt og sanking eller lignende i sine områder, står man samtidig i fare for å nekte dem retten til sin kultur.

Det er vanskelig å se for seg at Sametinget kan gi tilslutning til en motorferdsellov som ikke ivaretar hensynet til samisk utmarksbruk, og Sametinget forutsetter at man nå ved revideringen av motorferdsellovverket ivaretar hensynet til samisk utmarksbruk. Sametinget vil be om at det gjennomføres konsultasjoner med statlige myndigheter om forslag til ny motorferdsellov.

Sametingsrådet – plenumsaker - 005/23

SRP - vedtak:

Sametingsrådets innstilling

Innspill til motorferdsellovutvalget

Det må legges opp til et regelverk og en praksis som sikrer at samisk lokalbefolkning får tilgang til sine tradisjonelle høstingsområder.

Inntektskravet i forhold til utmarksnæring i motorferdselsregelverket og praktiseringen av det, fremstimulerer til at lokal samisk befolkning fungerer som tilretteleggere, for transport, for tilreisende turister med god økonomi, mens tilgangen begrenses for de lokales høstingsmuligheter og

kulturutøvelse, noe som bryter med folks rettsfølelse. Etter samisk rettsoppfatning dekker begrepet ealáhus (næring) også innhøsting som ikke gir noen tradisjonell økonomisk inntekt. Ealáhus eller selvforsørging inngår likevel i husholdet hos de aller fleste i samiske bygder. Høsting utgjør et tilleggsbidrag til den totale husholdsøkonomien og kan i mange tilfeller være helt avgjørende for folks totale inntjening og mulighet til å bosette seg i disse områdene. Norske myndigheter har i flere sammenhenger foretatt et skarpt skille mellom næringsvirksomhet med dokumentert inntektsgrunnlag på den ene siden og fritidsaktivitet på den andre. Dette samsvarer ikke med samisk rettsoppfatning og sedvane.

Fra Sametingets side presiseres det at det ikke kan settes likhetstegn mellom samiske høstingstradisjoner og norsk «friluftsliv». Et lovverk og en praksis, som nå, med kun, eller i hvert fall hovedsakelig, utgangspunkt i norsk friluftsliv, ivaretar ikke hensynet til den samiske kulturens høstings-, fangst- og jakttradisjoner hvor høsting til eget bruk er svært viktig.

Sametinget mener at gjeldende regelverk og praksis ikke i tilstrekkelig grad tar hensyn til samisk naturalhusholdning og tilgang til de tradisjonelle høstingsområdene. Motorferdselsregelverket står sentralt for den samiske lokalbefolkningens mulighet til å utøve tradisjonell nærings- og utmarksbruk. Motorisert ferdsel i utmarka gir enklere tilgang til tradisjonelle bruks- og høstingsområder, og er slik med på å opprettholde og fornye de tradisjonelle kunnskapene om bruken. Sametinget mener det er behov for endringer i motorferdselsregelverket for å sikre at det er i samsvar med internasjonal urfolksrett samt samiske og lokale rettsforståelser og sedvaner, herunder lokale samiske tradisjonsbrukeres rett og prioriterte adgang til nyttebasert motorferdsel tilknyttet jakt, fiske, fangst, og alminnelig kommunikasjonsbehov.

Dette gjelder også motorferdsel i naturvernområder. Verneforskrifter til verneområder bør ikke kunne sette rammer for verken samisk reindrift eller tradisjonell samisk utmarksutøvelse/ høsting, som Sametinget ikke kan godta utifra et urfolksrettslig perspektiv.

Sametingets motorferdselsutvalg foreslo i 2019 at § 4 c i motorferdselloven bør endres til å også inneholde jakt, fangst, fiske og bærsanking i samiske områder i Finnmark. Alternativet til dette vil være å legge inn en hjemmel under § 4 som åpner for at det kan utarbeides en forskrift med særskilte regler for områdene Finnmark og Nord-Troms som gir kommunene adgang til å gi tillatelser for motorisert ferdsel i utmark i forbindelse med tradisjonell utmarkshøsting. I en slik forskrift kan det være hensiktsmessig å legge inn krav om utarbeidelse av utmarksplaner før det kan åpnes for utstedelse av tillatelser for ferdsel i utmark i forbindelse med tradisjonell høsting. Utmarksplanene vil følge behandlingsreglene i plan- og bygningsloven.

Både Miljødirektoratet og Statsforvalteren i Troms og Finnmark er kritiske til dispensasjonspraksisen som føres av noen kommuner knyttet til tradisjonell utøvelse av utmarkshøsting. Det er også stilt spørsmål om hvorvidt motorferdsellovens § 6 hjemler en slik praksis. Sametinget mener at motorferdsellovutvalget må utrede om dagens motorferdsellov, og også den manglende dispensasjonsadgang i loven, er til hinder for tradisjonell samisk kulturøvelse. Folkeretten stiller krav om at nasjonalstatene skal legge forholdene til rette for at urfolk skal kunne opprettholde sin kultur og sine tradisjoner. For urfolk er naturressursen viktig, og hvis man nekter urfolk muligheten til å drive eksempelvis med fiske, jakt og sanking eller lignende i sine områder, står man samtidig i fare for å nekte dem retten til sin kultur.

Det er vanskelig å se for seg at Sametinget kan gi tilslutning til en motorferdsellov som ikke ivaretar hensynet til samisk utmarksbruk, og Sametinget forutsetter at man nå ved revideringen av motorferdsellovverket ivaretar hensynet til samisk utmarksbruk. Sametinget vil be om at det gjennomføres konsultasjoner med statlige myndigheter om forslag til ny motorferdsellov.

NKK - vedtak:

Innledning

Sametingets næring- og kulturkomité har behandlet sak 002/23 Sametingets innspill til Motorferdsellovutvalget. Komiteens innstilling er følgende:

Forslag

Forslag 1

Forslag fremmet av Norske Samers Riksforbund (NSR) Sandra Marja West. Komiteens medlemmer fra Norske Samers Riksforbund (NSR) Mathis Nilsen Eira, Sara Katrine Aleksandersen, Ole Henrik Bjørkmo Lifjell, Senterpartiet(SP) ved Svein Oddvar Leiros og fra Flyttsamelista Berit Marie P.E. Eira stiller seg bak:

Endringsforslag

1. Første setning endres til: "Sametinget ønsker et regelverk som åpner opp for ferdsel i utmark for samisk lokalbefolkning i forbindelse med meahccásteapmi."
2. Andre avsnitt deles inn i to avsnitt etter «...noe som bryter med folks rettsfølelse.» Første setning i nytt tredje avsnitt blir «Etter samisk rettsoppfatning...»
3. Første setning i nytt tredje avsnitt: «ealáhus (næring)» endres «birgejupmi (selvforsørging) og meahccásteapmi».
4. Andre setning i nytt tredje avsnitt: "Ealáhus" endres til "Birgejupmi"
5. Tredje avsnitt (nytt 4. avsnitt)endres til: "Fra Sametingets side presiseres det at meahccásteapmi ikke er det samme som norsk friluftsliv, og at det er forskjell på nyttekjøring og annen kjøring. Et lovverk og en praksis som tar utgangspunkt i norsk friluftsliv ivaretar ikke hensynet til samisk meahccásteapmi og birgejupmi."
6. Fjerde avsnitt(nytt 5. avsnitt), første setning: «samisk naturalhusholdning og tilgang til tradisjonelle høstingsområder» endres til «birgejupmi».
7. Fjerde avsnitt, (nytt 5. avsnitt)siste setning: "alminnelig kommunikasjonsbehov" endres til "ferdselbehov".
8. Femte avsnitt, (nytt 6. avsnitt)første setning strykes (Dette gjelder også motorferdsel...)
9. Femte avsnitt, (nytt 6. avsnitt)andre setning endres til "Sametinget mener ut fra et urfolksrettslig perspektiv at verneområdeforskrifter ikke bør sette rammer for samisk reindrift eller tradisjonell lokal samisk meahccásteapmi og birgejupmi."
10. Sjette avsnitt, (nytt 7. avsnitt) siste setning endres til: «Utmarksplanene vil følge behandlingsreglene i plan- og bygningsloven, og skal samkjøres med reindrifas distrikt- og bruksplaner, samt ta hensyn til dyre- og planteliv og slitasje i terrenget. Kommunene har konsultasjonsplikt Sametinget og andre samiske interesser i disse sakene. Dette vil styrke samspillet mellom lokalbefolkning og reindrifta om bruken av fellesarealer i samiske områder.»
11. Syvende avsnitt, (nytt 8. avsnitt)to første setninger strykes fra "Både Miljødirektoratet og Statsforvalteren...."
12. Syvende avsnitt,(nytt 8. avsnitt) siste setning endres fra "For urfolk er naturressursen viktig..." til "For urfolk er naturressursene viktige..."
13. Nytt 9. avsnitt : «Sametinget ønsker å gi kommuner i Nord-Troms og Finnmark råderett til å bestemme når scooterløyper skal åpnes og stenges, og dermed flytte ansvaret bort fra statsforvalteren. Kommunene har i dag ansvar for fastsetting av løyper. Kommunene må ta hensyn til

reindriftas og andre beitenærings behov ved valg av trasé og åpningstider for løype. Ved å flytte ansvaret fra statsforvalter til kommunene sikres mer fleksibel sambruk av områder som både ivaretar reindrifta og beitenærings behov for ro og lokalbefolkningens tilgang til ferdsl i naturen.”

14. Siste avsnitt, første setning strykes.

Forslag 2

Forslag fremmet av Nordkalottfolket Ulf Tore Johansen. Komiteens medlemmer fra Nordkalottfolket Gry Hege Johansen Warthog Torfinn Johansen stiller seg bak:

Erstatter sametingsrådets forslag til innstilling.

Nordmenn, samer og kvener har hatt en utstrakt bruk av utmarka i nord. Bærsanking, innlandsfiske og virke til klær, utstyr og installasjoner har gitt en stor naturkunnskap og verdensbilde knyttet opp til bruk av naturen. Det har også gitt viktige fornybare arbeidsplasser. Utmarksbruk og -høsting er spesielt viktig i distriktene og hos den samiske og kvenske befolkningen.

Å være i naturen er for de fleste avgjørende for bolyst og trivsel i nord. Ferdsl med hest og kjerre, og siden traktor, har vært del av generasjoners utmarkshøsting i nord etter hvert som det ble tilgjengelig. Så kom Motorferdselloven i 1978. Lovverket har vært med å hindre folk i Troms og Finnmark i å utøve sin tradisjonelle utmarkshøsting, og man forventer at utmarkshøstingen og utmarksnæring skal foregå uten bruk av moderne hjelpemidler, stikk i strid med hvordan høsting i hav og sjø praktiseres.

Lovverket kan også sies å være en del av fornorskningen og strukturell diskriminering av samisk og kvensk kultur: ved å nekte folk tilgang til naturområder, har staten sørget for at utmarkshøsting og – næring er nærmest utdøende i nord. Dette vises godt gjennom lovens §4c som fastslår at bærsanking og innlandsfiske regnes ikke som næring, mens dette har vært svært viktig næringsaktivitet og levemåte i nord.

Utmarkshøsting og utmarksnæring er i ferd med å dø ut, til tross for at mange har et stort behov og ønske om fortatt å bruke utmarka. Dette gir ikke bare et tap av noen liter bær og fisk i løpet av året, men gir tap av identitet og tilhørighet til nord. Sanking, jakt og fiske og det å kunne dra i naturen, er for mange en hovedgrunn til å bo i nord.

Nord har mye vær og med klimaendringene blir været enda mer uforutsigbart. Det er behov for å bygge en bedre beredskap på fjell og vidde. Den beste beredskapen skapes gjennom lokalt engasjement og kunnskap. Dagens motorferdselslov skyver slikt engasjement og kunnskap fra seg gjennom stramme kriterier for å kunne benytte motoriserte kjøretøy i naturen.

Samer, nordmenn og kvener har brukt naturen som matfat, psykolog, treningsstudio, oppbygging av sosiale relasjoner og kunnskap gjennom århundrer. Utmarksbruken i nord og i distriktene er like viktig som småbåt- og kystlivet er langs kysten, som bunadstradisjoner og 17. mai. Motorferdselloven er en lov som strider mot folks rettsoppfatning, og må tilpasses til den bruken og tradisjonelle forvaltningen vi har av naturen.

Sametinget reagerer på at mandatet til motorferdsellov-utvalget som er under arbeid, ikke innebærer reelle endringer i et lovverk som oppfattes som urettferdig, diskriminerende og som skaper skiller mellom folk. Lovutvalget har fått i mandat å gjøre justeringer i praktiseringen av regelverket i retning av mer lokal styring, som er positivt. Men, det endrer ikke det faktum at motorferdselloven er utdatert, og trenger en helhetlig revidering tilpasset det århundret vi lever i nå.

Sametinget fikk heller ikke oppnevnt noen representant i utvalget, og har ikke mulighet å følge arbeidet tett. Referansegruppen hvor Sametinget har en representant, er ikke del av interne diskusjoner og analyser i utvalget, og har dermed liten verdi.

Sametinget bemerker også at Troms og Finnmark Fylkeskommune ved to anledninger har vært svært tydelig på hva de mener om motorferdsel og behovet for endring i motorferdselslovgivingen.

1. Høring: NOU 2020:15 Det handler om Norge.

<https://opengov.360online.com/Meetings/TFFK/File/Details/623516.PDF?fileName=Vedtak&fileSize=2>

2. Interpellasjon: Ta folkets utmarksbruk på alvor – motorferdselloven trenger helhetlig revisjon.
<https://opengov.360online.com/Meetings/TFFK/File/Details/621582.PDF?fileName=Vedtak&fileSize=25280>

Dette betyr at det er samstemmighet i hele nord, med tanke på alvorligheten i en lov som begrenser, i stedet for å gi bo- og bilyst. Vedtakene finnes som linket

Sametinget legger til grunn at en endring i motorferdselloven, gjøres med utgangspunkt i følgende 6 prinsipper:

1. Bruk er beste form for vern.
2. Styrke og videreutvikle naturbasert høsting og friluftsliv.
3. Lik rett til å drive naturbasert næring.
4. Lokal forvaltning, men klare innbyggerrettigheter.
5. Positivt syn på menneskeheten som utgangspunkt.
6. Naturmangfoldsloven må endres.

1. Bruk er beste form for vern.

Bruk er beste form for vern. Mennesker er en del av naturen, lever i naturen og hører til i naturen. Et vestlig, konservativt vernebilde, hvor mennesket anses som fiende av naturen, strider imot samisk og nordlig forståelse av, og erfaring med vern. Mennesker hører til som en del av naturen, og der naturen er i sin tradisjonelle bruk (men på en moderne måte) vil det være godt fokus på ivaretagelse av både villmarksområder og utmark, og man utvikler og vedlikeholder viktig utmarkskompetanse og -tradisjoner. Dette prinsippet er også fastsatt som et viktig prinsipp av et stort flertall av de fleste politiske partier på Sametinget. Det vises også i nord, hvor hele naturen er i bruk som utmark, mens mange utenfra oppfatter den som villmark.

Prinsippbakgrunn:

I Nord-Norge er det lav tetthet av landbruksveier, som skogsbilveier, traktorveier og jordbruksveier. Dette henger naturlig sammen med at utkommet av utmarkshøsting i nord ikke har forsvart kostnadene ved veietableringer. I skogdekte deler av Norge har skogdriften vært en kjærkommen pådriver til mange skogsbilveier. Veier som i dag brukes av folk også utenfor skognæringen. I Finnmark er det ikke drivverdig skog og skogsbilveier er naturligvis nærmest ikke-eksisterende. Samtidig har man i nord sterke utmarkstradisjoner, og den samiske kulturen er en viktig bærer av disse tradisjonene.

Utmarkas ressurser har vært og er i dag en del av husstandens eget naturhushold, og noen driver fremdeles småsalg av det som høstes inn, og noen få fortsatt har det som hovednæring til tross for utfordringer med loven.

Gjennom skånsom og bærekraftig lokal, utenom-offentlig forvaltning av utmarkas ressurser har man skjøttet områdene så godt at både fauna og dyreliv er i godt holdt, og naturen fremstår mange steder som «villmark» til tross for at den er del av årlig utmarksbruk. Man bruker eksempelvis tradisjonelle kjørespor, fisker og sanker ved samme vann og myrer i generasjoner.

2. Styrke og videreutvikle naturbasert høsting og friluftsliv.

Det skal være mulig å ha aktivitet i utmarka både på barmark og snedekt mark, i et omfang som gjør det mulig å styrke og videreutvikle behovet for friluftsliv, høsting og sanking, og som del av samisk kultur.

Prinsippbakgrunn:

Også i Nord-Norge er familier avhengig av to inntekter og fulltidsjobber. Uten tillatelse til å bruke motoriserte kjøretøyer gjøres veien fra det stressende dagliglivet til høsting av utmarka lengre. Dette med resultat at disse utmarkstradisjonene svekkes.

Med svekkende utmarkstradisjoner svekkes også den bærekraftige forvaltningen av f.eks. fiskevann. Her ser vi en stor oppblomstring av «tusenbrødevann», som et resultat av at folk ikke lenger fisker i vannene. Tusenbrødevann krever massiv ressursbruk for å bli gode fiskevann igjen. Kultivering må

foregå over flere tiår før man får tilbake det samme fiskevannet som folk brukte. I mellomtiden mister man både brukerne, kunnskapen og fremtidige generasjoner.

Ved å legge til rette for bruk av naturen investerer vi også i bærekraftig forvaltning. Vi investerer i fremtidig kunnskap og fremtidig bruk, vi investerer i en natur i balanse, og vi investerer i bo- og blilyst i nord.

Dette er kunnskap og praktisk erfaring som kan bli avgjørende viktig for matproduksjon i en fremtidig verden i stadig større endring, og hvor matvaresikkerheten ikke lengre er så sikker som før. Da blir sjølhushold og lokale matressurser stadig viktigere.

Revidering av motorferdselsloven må anerkjenne utmarksbruken ved hjelp av moderne hjelpemidler og bidra til å gjøre muligheten til å bruke motor i innhøsting av utmarkas ressurser til eget naturhushold og til småsalg.

3. Lik rett til å drive naturbasert næring.

Man skal ha lik rett til å rive næring i utmarka, uansett om man driver med landbruk, reindrift, sanking, innlandsfiske, og andre utmarksrelaterte næringer. Ingen utmarksnæring skal gis forrang foran andre, og næringene har jobbet side om side, og virket i harmoni i generasjoner. Lovverk skal fremme godt friluftsliv, hvor det også tillates motoriserte fremkomstmiddel. Det er gjennom stolte utmarksbrukere, vi rekrutterer folk til utmarksnæringer. Å bevege seg til lands og vil vanns med motor, er del av moderne utvikling.

Prinsippbakgrunn:

Motorferdsellovens §4 sier:

Uten hinder av §3 er motorferdsel tillat i forbindelse med:

- a) Politi-, ambulanse- og redningstjeneste og oppsyns- og tilsynstjeneste etablert med hjemmel i lov,
- b) Offentlig post- og teletjenester
- c) Nødvendig person- og godstransport til og fra faste bosteder og i jordbruks-, skogbruks- og reindriftsnæring. Jakt, fangst, fiske og bærsanking regnes ikke som næring i denne forbindelse,

Jakt, fangst, fiske og bærsanking er de eldste næringsformene i samiske områder og i distriktene, og ble drevet årtusener før både landbruk og reindriftsnæring tok sin form. Man har ved et pennestrøk gitt en full diskriminering av den viktigste samiske næringsformen som har vært, og etter at motorferdselloven kom, har utmarksnæringerne stupt.

Det er siden utarbeidet en forskrift som gir mulighet til å gi dispensasjon. Men det endrer ikke det faktum at det ikke regnes som næring – og fører til at dispensasjoner kan trekkes tilbake, man kan ikke kjøre i fredningstiden, saksbehandlere kan begrense dispensasjoner til et minimum – fordi man har ikke anerkjennelse for å være en næring.

Som et minimum, må denne setningen strykes fra loven, for å ta vekk en direkte diskriminering av samer og kvener.

4. Lokal forvaltning, men klare innbyggerrettigheter.

Motorferdselloven skal forvaltes lokalt, og loven skal tolkes utvidende i forhold til lokale tradisjoner, utmarksbruk og bolyst.

Prinsippbakgrunn:

Et viktig prinsipp i Norge er at forvaltningen skal være nærmest mulig brukeren, dette gjelder også forvaltningen av motorferdsel. Men, selv om lokalt nivå vurderer motorferdsels-aktivitetene som skånsom og ikke i konflikt med Naturmangfoldlovens formål og bestemmelser benytter statlig nivå seg av en strengere og mer innskrenkende tolkning av samme lov.

Den lokale erfaringsbaserte kunnskapen tillegges ikke vekt, dette til tross for at Naturmangfoldloven er tydelig på at også erfaringsbasert kunnskap er en like viktig del av kunnskapsgrunnlaget for forvaltningen av naturen. Den statlige forvaltningen har heller ikke laget noen form for veiledning for

hvordan den erfaringsbaserte kunnskapen skal presenteres og benyttes i den lokale forvaltningen. Denne type praktisering av lovverket innskrenker den lokale forvaltningen og underkjenner den lokale bruken av utmarka.

Motorferdselsloven mangler også helt klare innbyggerrettigheter. Dersom man skjeler til- Forskrift om motorferdsel på Svalbard- ser man at man der har definert helt klare rettigheter for fastboende. Motorferdselslovgivning på fastlandet må i det minste definere klare rettigheter for lokal utmarksbruk ved hjelp av motorkjøretøy, og at disse rettighetene kun kan innskrenkes ved dersom kunnskap tilsier at denne aktiviteten i perioder ikke er skånsom nok for naturen og dens systemer. I dag lider lokale utmarkstradisjoner under av at de ikke er anerkjent, og lokalt nivå ikke gis rom til å anerkjenne disse lokale utmarkstradisjonene uten vitenskapelig tilstrekkelig kunnskap som skal bevise at de ikke er til skade for naturverdiene.

Dagens forvaltning av motorferdsel er uten reell lokal innflytelse og skjønn, og kan ikke defineres som lokal forvaltning. I dag må det lokale nivået enten forvalte motorferdselen etter statlige innskrenkende retningslinjer eller bli overstyrt i neste omgang. Med dagens lov kan dermed forvaltningen aldri bli reell lokal.

Reell lokal forvaltning må sikres gjennom klare innbyggerrettigheter til bruk av utmarka i motorferdselslovgivningen og erfaringsbasert kunnskap må tillegges den vekten som Naturmangfoldloven gir den.

5. Positivt syn på menneskeheten som utgangspunkt.

Revidering av motorferdselsloven må ta utgangspunkt i tillit til menneskeheten og lokal forvaltning.

Prinsippbakgrunn:

Svalbard som har en av det mest sårbare naturen i norsk forvaltningsområde regulert ferdelsesforbud i diverse lokale forskrifter som verner kulturminner, naturreservater, nasjonalparker og geotopvernområde. Disse forskriftene skiller på fastboende og tilreisende der fastboende kan ferdes så å si over hele Svalbard også i alle nasjonalparkene med få unntak. Tilreisende må nøye seg med et begrenset område som de kan ferdes alene som kan utvides om de er i følge med organisert turgruppe eller med fastboende. De har med andre ord opprettet nødvendig vern for det som er verneverdig og åpnet opp for ferdsel på snødekt og frossen mark på resterende områder som tilsvarer mesteparten av landområdene på Svalbard.

Lovverk i Sverige motsatt tilnærming en vi nå gjør i Norge, der motorferdsel på snødekt mark er allment tillatt med visse unntak. De har valgt å lage reguleringer der det er behov for vern og latt det det være opp til individet å vurdere om kjøring på snødekt mark åpenbart ikke er til skade.

Ved utarbeidelse av nytt lovverk bør det åpnes for at all motorferdsel i utmark er allment tillatt, både på snødekt mark og på barmark, og det utarbeides lokale reguleringer der det vernes natur som har en annen verdi som kan ta skade av slik motorferdsel. Ved lokal forvaltning av slike reguleringer får man lokal forankring og inkludering. Vi må ha tillit til at individene og at kommunene ikke har til hensikt å skade eller ødelegge natur.

6. Naturmangfoldsloven må endres.

Naturmangfoldlovens vektlegging av erfaringsbasert kunnskap må gjennomføres i offentlig forvaltning og krav om offentlig innhenting av denne kunnskapen må lovfestes.

Prinsippbakgrunn:

Naturmangfoldsloven må endres slik at den pålegger en plikt til offentlige myndigheter å kartlegge erfaringsbasert kunnskap og denne plikten bør henge samme med plikten å legge særlig vekt på kunnskapen. Uten krav om utredning av erfaringsbasert kunnskap medfører det at hver enkelt sine rettigheter kan enkelt tilsidesettes av offentlige myndigheter. Planprosesser er så kompliserte og store arbeider at vi kan ikke legge ansvaret over på hver enkelt natur-bruker til å kartlegge kunnskapen og vurdere hvordan dette kan/vil påvirke hver enkelt natur-brukers bruk.

Da bruk er beste form for vern vil erfaringsbasert kunnskap, som skapes av generasjoners bruk av naturen, gi det beste grunnlaget for å kunne vurdere motorferdsel i utmark.

Praktiseringen og manglene i Naturmangfoldsloven overkjører det lokale forvaltningsnivået, den tradisjonelle bruken av utmarka og den enkelte bruker. Revidering av motorferdselovgivning må også innbefatte revidering og endring av Naturmangfoldsloven, så lenge man ikke evner å tolke loven utvidende.

Sametinget gir med dette innspill til Motorferdsels-utvalget og vil understreke behovet for en helhetlig revidering av Motorferdselsloven. Sametinget vil bruke disse prinsippene som grunnlag konsultasjoner med Regjering ved endring i Motorferdselsloven.

Forslag 3

Forslag fremmet av Arbeiderpartiet(AP) ved John Kappfjell. Komiteens medlem fra Partipolitisk uavhengig Jørn Are Gaski stiller seg bak:

Erstatter sametingsrådets forslag til innstilling.

Innspill til motorferdsellovutvalget

Det må legges opp til et regelverk og en praksis som sikrer at lokalbefolkningen i samiske områder får tilgang til sine tradisjonelle høstingsområder. Tradisjonell bruk av naturen anerkjennes som et viktig utgangspunkt for samisk kultur.

Motorferdselloven har et behov for lokale tilpasninger og differensiering mellom geografiske områder. Sametinget gjør oppmerksom på at motorferdselloverket må ta hensyn til de særskilte behovene og etablert sedvanemessig praksis i Nord-troms og Finnmark. Det er store forskjeller i naturens gang fra nord til sør, fra kyst til innland og fra fjell til skog. Det er altså tildels store vær- og årstidsmessige variasjoner også fra kommune til kommune samtidig som de menneskeskapte klimaendringene skaper stor usikkerhet for fremtiden. I tillegg er det stor variasjon fra år til år, på samisk heter det seg at «Jahki ii leat jagi gáibmi» (Ene året er ikke andre årets navnebror). Sametinget ber om at dette tas med i utformingen av regelverket, særlig med tanke på differensiering av datomessige begrensninger ut fra geografi, og hvordan året forløper seg værmessig.

Sametinget er enig med enkelte innspillene om at det kan være viktig å opprette referansegrupper til å ivareta de ulike interessene til det beste for alle, slik at reindriftas og fastboendes bruk av områdene eksempelvis ikke forringes.

Sametinget ser at muligheten for et lokalt selvstyre er avgjørende for å få ovenfornevnte til å fungere godt. Det kan være en forutsetning at alle kommuner følger den samme modellen med vilkår for eksempelvis når løyper kan være åpne - men differensiert på geografi for å avgjøre tidsbegrensninger. Etter Sametingets syn har kommunene sammen med lokalbefolkningen og reindrifta best lokalkunnskap og er best egnet til forvaltning av dette innen gitte rammer. Statsforvalteren vil etter Sametingets skjønn være best egnet som kontrollmyndighet.

Sametinget mener at gjeldende regelverk og praksis ikke i tilstrekkelig grad tar hensyn til naturalhusholdning og tilgang til de tradisjonelle høstingsområdene, det er ikke naturlig å stille et krav til omsetning eller næringsvirksomhet for tilgang til naturen. Motorferdselsregelverket står sentralt for lokalbefolkningens mulighet til å utøve tradisjonell nærings- og utmarksbruk. Motorisert ferdsel i utmarka gir enklere tilgang til tradisjonelle bruks- og høstingsområder, og er slik med på å opprettholde og fornye de tradisjonelle kunnskapene om bruken.

Sametinget mener det er behov for endringer i motorferdselsregelverket for å sikre at det er i samsvar med internasjonal urfolksrett samt samiske og lokale rettsforståelser og sedvaner, herunder lokale tradisjonsbrukeres rett og prioritert adgang til tradisjonelle ferdselsårer tilknyttet jakt, fiske, fangst, og alminnelig kommunikasjonsbehov. Dette gjelder også motorferdsel i naturvernområder. Verneforskrifter til verneområder bør ikke kunne sette rammer for verken samisk reindrift eller tradisjonell utmarksutøvelse/høsting. Sametinget anser det også som naturlig at plan- og bygningsloven følges ved etableringer av nye løyper/kjørespor, med de konsultasjonene som er lovfestet.

Det er vanskelig å se for seg at Sametinget kan gi tilslutning til en motorferdsellov som ikke ivaretar hensynet til samisk utmarksbruk. Sametinget forutsetter at man nå ved revideringen av

motorferdsellovverket ivaretar hensynet til samisk utmarksbruk. Sametinget vil be om at det gjennomføres konsultasjoner med statlige myndigheter om forslag til ny motorferdsellov.
Forslag 4

Forslag fremmet av Fremskrittspartiet (FrP) Arthur Tørfoss:

Erstatter Sametingsrådets forslag til innstilling:

Sametinget mener Motorferdselloven og tilhørende forskrifter må forbedres betydelig, fordi et regelverk som har legitimitet i befolkningen også vil bidra til at regelverket i større grad etterleves. Dagens regelverk for motorisert ferdsel i utmark er uten lokal forankring, stivbent, og virker i praksis mot sin hensikt. Det er hensiktsmessig å modernisere motorferdselloven og tilhørende forskrifter for å bidra til økt lokalt selvstyre, økt utnyttelse av naturressurser i tradisjonelle utmarksnæringer, legge bedre til rette for reiseliv, opplevelsesturisme, nyttekjøring og annen næringsutvikling samt harmonisering av regelverket med Norges naboland.

Kommunene fikk i 2015 utvidet tilgang til å opprette løyper for snøscooterkjøring, basert på behov og bruk, med lovverket som ramme for dette. Dette har gitt flere løyper i flere kommuner og erfaringene så langt, er at tilgang til løyper bidrar til at ulovlig kjøring reduseres, og bidrar til vekst for turistnæringen og annet lokalt næringsliv.

En av de største utfordringene med dagen regelverk er at Statsforvalteren er gitt vedtaksmyndighet flere steder i lov og forskrift etter forslag fra kommunen. Det er ingen spesielle årsaker til at en i motorferdselsaker skal fravike forvaltningens hovedsystem hvor kommunen gis myndighet til å fatte vedtak og gi unntak fra regelverket, og Statsforvalteren er klageinstans. Dette er en endring som berører en rekke bestemmelser i regelverket og vil gi kommunene økt myndighet og større selvstyre over motorferdsel i utmark.

Forskrift for bruk av motorkjøretøyer i utmark og på islagte vassdrag § 9 første ledd er all bruk av motorkjøretøy i utmark forbudt i Nord-Troms og Finnmark i perioden 5. mai til 30. juni. Årsaken er at denne perioden er særdeles kritisk for rein og for dyrelivet ellers, og at det er viktig at tamrein, fugl og vilt får ro i den mest sårbare tida på året. Det er i denne perioden heller ikke tillatt å preparere skiløyper med motorisert kjøretøy. Dette er også en bestemmelse som har bakgrunn i at det frem til 2015 var kun i Nord-Troms og Finnmark som det var tillatt å etablere rekreasjonsløyper.

Enkelte år er det fortsatt full vinter i store deler av mai, og som kjent følger dyrelivet været og ikke kalenderen. Forbudet for bruk av motorkjøretøy i utmark i perioden 5. mai til 30. juni må fjernes, og kommunene gis muligheten til i lokal forskrift fastsette når motorferdselsforbud for de enkelte løyper inntre – det er de som kjenner de lokale forholdene best, ikke Statsforvalteren eller nasjonale myndigheter. Kommunene må også gis mulighet til fatte vedtak om å benytte «alternativ trasé», uten utredning etter nasjonal forskrift, for løyper som stenges pga. reindriften eller andre forhold for å ivareta annet næringsliv lokalbefolkningens interesser.

Preparering av skiløyper kan ikke regnes som fornøyleseskjøring, men er derimot et nytteformål for å legge til rette for friluftsliv. Det handler om folkehelse, treningsmuligheter, treningsglede og bolyst for lokalbefolkningen. Dette mener vi gir grunnlag for og må inntas som tillatelser med hjemmel direkte i loven.

Sametinget mener en ny Motorferdsellov med tilhørende forskrifter må;

- Gi kommunen full myndighet til å fatte vedtak og gi unntak/ dispensasjon fra regelverket, og at Statsforvalteren blir klageinstans slik at forvaltningens hovedsystem også gjelder for Motorferdselloven. Kommunene vil da få myndighet til å fatte vedtak og gjøre unntak fra regelverket utfra lokalkunnskap.
- Gi kommunen adgang til å forvalte lov om motorferdsel i utmark, som vil bidra til økt lokalt selvstyre, økt mulighet til utnyttelse av naturressurser i tradisjonelle utmarksnæringer, legge bedre til rette for reiseliv, opplevelsesturisme, nyttekjøring og annen næringsutvikling samt harmonisering av regelverket med Norges naboland, og da spesielt Sverige.
- Oppheve forbudet for bruk av motorkjøretøy i utmark i perioden 5. mai til 30. juni i Nord-Troms og

Finnmark, slik at det er samme regelverk i hele landet.

- Gi kommunen myndighet til å fastsette når motorferdselsforbud for de enkelte løyper inntre i lokal forskrift, såfremt føret tillater det og dyreliv og reindrift ivaretas.
- Gi kommunene adgang til å kunne benytte Plan og bygningsloven (Pbl) der kommunen finner det hensiktsmessig for å forvalte lov om motorferdsel i utmark. Planformålet er allerede definert i Pbl. og vil være samferdselsanlegg og annen infrastruktur.
- Tilrettelegge for god opplæring for beltemotorsykkel og at scooterløypene kan benyttes til privat øvingskjøring i hele landet, slik det i dag er tillatt i Nord Troms og Finnmark. Dette er en bestemmelse som har bakgrunn i at det frem til 2015 var kun i Nord-Troms og Finnmark som det var tillatt å etablere rekreasjonsløyper.
- Åpne for at øvingsområder for snøscooter etter plan- og bygningsloven, kan være på opptil 2500 dekar.
- Gi kommunen myndighet til å gi tillatelse til øvingsområder, næringskjøring, safarier mv.
- Gi kommunen myndighet til å kunne opprette egnede øvingsområder til vanncross med snøscooter.
- Begrense kommunens utredningsplikt ved etablering av løyper slik at kommunen ikke må utrede annet enn direkte virkninger av løpene, og ikke generelle vurderinger om tilstanden i kommunene.
- Gi kommunen myndighet til å ivareta både reindrifta og lokalbefolkningens interesser på en bedre måte. Det må i denne sammenheng stilles strengere krav som forplikter reindrifta til dialog og til å begrunne og definere konkrete områder som er kalvings- og trekkeområder for rein, dersom løyper skal stenges.
- Gi kommunen myndighet til å fatte vedtak om å benytte «alternativ trasé», uten utredning etter nasjonal forskrift, for løyper som stenges pga. reindrifta etc., og at Statsforvalteren blir klageinstans.
- Gi kommunen myndighet til å tillate at brukere av rekreasjonsløyper for snøscooter også kan kjøre av løypene og benytte hele vannet for isfiske eller rast på islagt vann, slik at dagens regelverk for Finnmark og Nord-Troms gjøres gjeldende for alle landets kommuner.
- Gi kommunen myndighet til å vedta at ubrøytet vei kan benyttes til rekreasjonskjøring med snøscooter generelt, for enkelte områder/veier, eller som del av et løypenett uten krav om konsekvensutredning etter nasjonal forskrift. For at kjøring skal tillates, må grunneiernes/ veistyrets samtykke innhentes.
- Gi kommunen myndighet til å gi løyve for kjøring med snøscooter til hytte uten brøytet vei som gjelder så lenge løyvehaver er eier av hytta, eller om det skal gjelde i en tidsavgrenset periode.
- Gi kommunene myndighet til å benytte kraftgater/mastetraser vei til rekreasjonskjøring med snøscooter som del av et løypenett uten krav om konsekvensutredning etter nasjonal forskrift. For at kjøring skal tillates må kommunen innhente samtykke fra grunneierne og eier av kraftlinjene.
- Gi kommunen myndighet til å benytte etablerte barmarksløyper til rekreasjonskjøring med snøscooter som del av et løypenett uten krav om konsekvensutredning etter nasjonal forskrift.
- Tillate mindre terrenginngrep som ikke vil være lett synlige på barmark ved etablering av rekreasjonsløyper, slik som fjerning av stein, trær o.l., på samme måte som ved etablering av tur- og fritidsløyper i utmark.
- Gi kommunen myndighet til å gi tillatelse til kjøring til opparbeidet rekreasjonsløype etter forskriftens § 4a, på strekning vedtatt av kommunestyret.
- Tillate bruk av motorisert kjøretøy til preparering med kjøretøy/tråkkemaskiner av skiløyper som er åpne for allmenn benyttelse, slik at dette inntas som tillatelser med hjemmel direkte i loven.

- Tillate at lokale løypelag kan benytte tråkkemaskin og ATV påsatt belter ved opparbeidelse og vedlikehold av rekreasjonsløyper for bruk av snøscooter uten særskilt tillatelse.

- Ivareta at beredskapsorganisasjoners organiserte øvelser og bruk av motorkjøretøy er direkte hjemlet i lov, herunder også i vernede områder og i nasjonalparker.

o Alternativt at kommunen kan å gi frivillige beredskapsorganisasjoner, etter søknad, tillatelse til å øve ved bruk av motoriserte kjøretøy i utmark vinterstid, herunder også i vernede områder og i nasjonalparker.

- Sikre at intensjonen i Innst. 253 L (2014-2015) oppfylles, uten forutgående høring, slik at Kommunen etter søknad kan gi tillatelse til bruk av motorkjøretøy til transport av personer, materiell og utstyr i forbindelse med utmarksnæring. Som utmarksnæring regnes drift av utleiehytter, næringsmessig høsting av naturgoder, turist- og reiselivsnæring, leting og undersøkelse av mineralske ressurser mv., forutsatt at virksomheten er registrert i Enhetsregisteret og Merverdiavgifts registeret.

- Gi tillatelse direkte hjemlet i lov for nødvendig person- og godstransport til og fra faste bosteder og i jordbruks-, skogbruks- og reindriftsnæring. Jakt, fangst, fiske og bærsanking må i denne forbindelse regnes som næring forutsatt at virksomheten er registrert i Enhetsregisteret og Merverdiavgifts registeret.

- Endre praksisen slik at det er tillatt å passere annen manns grunn dersom det ikke oppstår skade, ikke er til sjenanse eller bry for eier av grunnen, og det er forbudt å kjøre på skogs- og jordbruksmark om det ikke er åpenbart at det kan skje uten fare for skade på skog eller mark. Etter samme modell som i Sverige.

- Gi kommunen myndighet til å gi tillatelse til kjøring etter angitt trase til et vann pr. søker, innenfor 5 km fra løype for å fiske.

Komiteens tilrådning

Komiteen har ikke flere forslag og råder Sametinget til å vedta følgende: Sametinget støtter forøvrig sametingsrådets forslag til innstilling.

Sametingets plenum - 010/23

Saken påbegynt 09.03.23 kl. 17.40

Votering

Av 39 representanter var 39 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag 4 ble forkastet med 38 mot 1 stemme
- Forslag 3 ble forkastet med 32 mot 7 stemmer
- Forslag 2 ble forkastet med 30 mot 9 stemmer
- Forslag 1 ble vedtatt med 22 mot 17 stemmer
- Nærings- og kulturkomitéens tilrådning ble vedtatt med 22 mot 17 stemmer

Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Gry Hege J. Warth, saksordfører	

2	Ole-Henrik Bjørkmo Lifjell	
3	Sandra Márjá West	
4	Arthur Johan Tørfoss	Sandra Márjá West
	Arthur Johan Tørfoss	
5	Ronny Wilhelmsen	Henrik Olsen
6	Øyvind Lindbäck	
7	Svein Oddvar Leiros	
8	Maren Benedicte Nystad Storslett	
9	Ingvild M. L. Halvorsen	Beaska Niillas
10	Beaska Niillas	Knut Einar Kristiansen
		Ulf Tore Johansen
	Beaska Niillas	
11	Mathis Nilsen Eira	Øyvind Lindbäck
	Mathis Nilsen Eira	
12	Knut Einar Kristiansen	Maren Benedicte Nystad Storslett
		Mathis Nilsen Eira
	Knut Einar Kristiansen	
13	Silje Karine Muotka	
14	Per Johnny Sara	
15	Berit Marie P. E. Eira	John Kappfjell
		Knut Einar Kristiansen
	Berit Marie P. E. Eira	
16	Arild Pettersen Inga	
17	Hans Ole Eira	Knut Einar Kristiansen
	Hans Ole Eira	
18	Øyvind Lindbäck	Maren Benedicte Nystad Storslett
		Beaska Niillas
	Øyvind Lindbäck	
19	Gry Hege J. Warth, saksordfører	
	Ronny Wilhelmsen, til forretningsorden	
	Piera Heaika Muotka, til forretningsorden	

SP - vedtak:

Sametinget ønsker et regelverk som åpner opp for ferdsel i utmark for samisk lokalbefolkning i forbindelse med meahccásteapmi.

Inntektskravet i forhold til utmarksnæring i motorferdselsregelverket og praktiseringen av det, fremstimulerer til at lokal samisk befolkning fungerer som tilretteleggere, for transport, for tilreisende turister med god økonomi, mens tilgangen begrenses for de lokales høstingsmuligheter og kulturutøvelse, noe som bryter med folks rettsfølelse.

Etter samisk rettsoppfatning dekker begrepet birgejupmi (selvforsørging) og meahccásteapmi også innhøsting som ikke gir noen tradisjonell økonomisk inntekt. Birgejupmi eller selvforsørging inngår likevel i husholdet hos de aller fleste i samiske bygder. Høsting utgjør et tilleggsbidrag til den totale husholdsøkonomien og kan i mange tilfeller være helt avgjørende for folks totale inntjening og mulighet til å bosette seg i disse områdene. Norske myndigheter har i flere sammenhenger foretatt et skarpt skille mellom næringsvirksomhet med dokumentert inntektsgrunnlag på den ene siden og fritidsaktivitet på den andre. Dette samsvarer ikke med samisk rettsoppfatning og sedvane.

Fra Sametingets side presiseres det at meahccásteapmi ikke er det samme som norsk friluftsliv, og at det er forskjell på nyttekjøring og annen kjøring. Et lovverk og en praksis som tar utgangspunkt i norsk

friluftsliv ivaretar ikke hensynet til samisk meahccásteapmi og birgejupmi.

Sametinget mener at gjeldende regelverk og praksis ikke i tilstrekkelig grad tar hensyn til - birgejupmi. Motorferdselsregelverket står sentralt for den samiske lokalbefolkningens mulighet til å utøve tradisjonell nærings- og utmarksbruk. Motorisert ferdsel i utmarka gir enklere tilgang til tradisjonelle bruks- og høstingsområder, og er slik med på å opprettholde og fornye de tradisjonelle kunnskapene om bruken. Sametinget mener det er behov for endringer i motorferdselsregelverket for å sikre at det er i samsvar med internasjonal urfolksrett samt samiske og lokale rettsforståelser og sedvaner, herunder lokale samiske tradisjonsbrukeres rett og prioriterte adgang til nyttebasert motorferdsel tilknyttet jakt, fiske, fangst, og ferdselbehov.

Sametinget mener ut fra et urfolksrettslig perspektiv at verneområdeforskrifter ikke bør sette rammer for samisk reindrift eller tradisjonell lokal samisk meahccásteapmi og birgejupmi.

Sametingets motorferdselsutvalg foreslo i 2019 at § 4 c i motorferdselloven bør endres til å også inneholde jakt, fangst, fiske og bærsanking i samiske områder i Finnmark. Alternativet til dette vil være å legge inn en hjemmel under § 4 som åpner for at det kan utarbeides en forskrift med særskilte regler for områdene Finnmark og Nord-Troms som gir kommunene adgang til å gi tillatelser for motorisert ferdsel i utmark i forbindelse med tradisjonell utmarkshøsting. I en slik forskrift kan det være hensiktsmessig å legge inn krav om utarbeidelse av utmarksplaner før det kan åpnes for utstedelse av tillatelser for ferdsel i utmark i forbindelse med tradisjonell høsting. Utmarksplanene vil følge behandlingsreglene i plan- og bygningsloven, og skal samkjøres med reindriftas distrikt- og bruksplaner, samt ta hensyn til dyre- og planteliv og slitasje i terrenget. Kommunene har konsultasjonsplikt Sametinget og andre samiske interesser i disse sakene. Dette vil styrke samspillet mellom lokalbefolkning og reindrifta om bruken av fellesarealer i samiske områder.

Sametinget mener at motorferdsellovutvalget må utrede om dagens motorferdsellov, og også den manglende dispensasjonsadgang i loven, er til hinder for tradisjonell samisk kulturøvelse. Folkeretten stiller krav om at nasjonalstatene skal legge forholdene til rette for at urfolk skal kunne opprettholde sin kultur og sine tradisjoner. For urfolk er naturressursen viktige, og hvis man nekter urfolk muligheten til å drive eksempelvis med fiske, jakt og sanking eller lignende i sine områder, står man samtidig i fare for å nekte dem retten til sin kultur.

Sametinget ønsker å gi kommuner i Nord-Troms og Finnmark råderett til å bestemme når scooterløyper skal åpnes og stenges, og dermed flytte ansvaret bort fra statsforvalteren. Kommunene har i dag ansvar for fastsetting av løyper. Kommunene må ta hensyn til reindriftas og andre beitenæringers behov ved valg av trasé og åpningstider for løype. Ved å flytte ansvaret fra statsforvalter til kommunene sikres mer fleksibel sambruk av områder som både ivaretar reindrifta og beitenæringers behov for ro og lokalbefolkningens tilgang til ferdsel i naturen.

Sametinget vil be om at det gjennomføres konsultasjoner med statlige myndigheter om forslag til ny motorferdsellov.

Saken avsluttet 09.03.23 kl. 19.00

